

Schuld

Mels de Zeeuw

Grote ophef in de Tweede Kamer enkele maanden geleden. CDA-minister van Landbouw, Gerda Verburg, had een glossy uitgegeven: Gerda. Kosten: 400.000 euro. Deze verspilling van belastinggeld domineerde een weeklang het nieuws en politici vielen over elkaar heen om het te veroordelen. Dit is slechts een voorbeeld van de schandalen waar onze politici in de Kamer zich druk over maken. Een miljoen euro hier, een paar honderduizend euro daar. Maar tegelijkertijd negeert elke Nederlandse politicus een van de grootste problemen die de Nederlandse samenleving de komende tien jaar bedreigt. Het is een probleem dat met de dag groter en onhoudbaarder wordt; de staatschuld.

In 2006 werd het kabinet Balkenende IV gevormd. Het CDA, de ChristenUnie en de PvdA vormden een 'christelijk-sociaal' kabinet. Het CDA, dat graag gezien wil worden als een stabiele hoeder van de schatkist, wist te bedingen dat een van haar belangrijkste eisen opgenomen werd in het kabinetsprogramma. Het kabinet zou voor een structureel, jaarlijks begrotingsoverschot van 1% van het bruto nationaal product zorgen. Hiermee zou de staatsschuld geleidelijk verminderd worden. Het zou helaas niet zo lopen, de economische crisis die in 2007 in Amerika losbarstte en in 2008 in Nederland arriveerde gooide roet in het eten.

Hoewel Balkenende zich in woorden presenteerde als een economisch stabiele, brave hoeder van

de schatkist, bedroeg de Nederlandse staatschuld ongeveer 252 miljard euro. Eind 2010 verwacht het CPB dat de staatschuld tot 381 miljard is opgelopen, zo'n tweederde van het BNP, een schuld van ongeveer 23.000 per inwoner van Nederland. Het jaar 2008 alleen kende een dramatische toename van 90 miljard. Het kabinet Balkenende IV heeft de staatschuld hierdoor met 51% doen toenemen. Hoewel dit niet ongekend is in de Nederlandse geschiedenis, is dit weliswaar een schokkend feit. Het brengt vele negatieve gevolgen met zich mee, die Nederlandse politici zich niet lijken te realiseren.

Een verklaring voor het wegvallen van stabiel economisch beleid van het kabinet is uiteraard te vinden in de huidige economische

Als banken gered worden door de overheid zullen ze in de toekomst nog grotere risico's nemen

crisis. Het kabinet, en minister van Financiën Wouter Bos in het bijzonder, achtte het noodzakelijk om vele miljarden uit te geven om voornamelijk banken te redden.

crisis. Het kabinet, en minister van Financiën Wouter Bos in het bijzonder, achtte het noodzakelijk om vele miljarden uit te geven om voornamelijk banken te redden.

In tegenstelling tot Amerika, waar het besluit om banken en financiële instellingen te redden een golf van verontwaardigde reacties opleverde onder de gewone bevolking, werden de acties van Bos verwelkomd als noodzakelijk.

Dit artikel gaat niet over de wijsheid van dit besluit, hoewel de meningen daar zeker niet eenduidig over zijn. Zo waarschuwen economen van de Oostenrijkse school van de economie bijvoorbeeld voor de negatieve effecten van de 'moral hazard' die gecreëerd wordt door deze reddingsactie. Immers, als banken gered worden door de overheid zullen ze in de toekomst nog grotere risico's nemen. Dit is een scenario dat zich in de Verenigde Staten heeft afgespeeld en dat een van de verklaringen is voor het risicovolle gedrag van financiële instellingen. Oostenrijkse economen zien 'moral hazard' als een van de oorzaken achter de crisis. De acties van Bos zullen op de lange termijn dus zeer slecht uitpakken. En dit is slechts een van de tegenargumenten. Nee, dit artikel gaat over de kwalijke gevolgen van de acties van Bos. Het gaat over de kwalijke gevolgen van de enorme staatschuld die Nederland bedreigt.

De staatsschuld verdeelt politici in grofweg twee kampen. Het ene kamp ziet de staatschuld als iets dat geen enkel probleem oplevert. Het is een probleem dat zichzelf oplost of dat een zeer lage prioriteit heeft. Er zijn zelfs politici die menen dat het op laten lopen van de staatsschuld juist noodzakelijk is. Het idee dat

het nodig is voor de overheid om bestedingen op te laten lopen om de economie weer op gang te krijgen, past geheel binnen het Keynesiaanse gedachtegoed.

De tegenstanders van een hogere staatsschuld bevinden zich voornamelijk in economisch 'rechtse' partijen zoals de VVD en het CDA, hoewel ook tijdens kabinetsperiodes van deze partijen de staatsschuld flink is toegenomen. Het voornaamste argument dat door deze partijen gebruikt wordt, is dat het oplopen van de schuld betekent dat de rekening wordt doorgeschoven naar de volgende generatie.

Wat onze politici zich niet realiseren, is dat het op laten lopen van de staatsschuld zeer negatieve effecten heeft. Als de overheid schulden maakt, is dit in feite een vorm van belastingheffing. Het is echter een aantrekkelijkere manier dan het direct heffen van belastingen. Mensen voelen het immers niet direct in hun portemonnee en zien het niet meteen op hun loonstrookje terug. Maar het is niet minder een belasting, het geld moet namelijk door iemand worden betaald. Er

De meest voorgestelde remedie om de staatsschuld af te lossen is altijd belastingheffing. In de VS wordt dit perfect geïllustreerd door een toegenomen roep om een 'VAT tax' (BTW), nu de staatsschuld daar onhoudbaar dreigt te worden. Het heffen van belasting is een maatregel die onze welvaart grote schade toebrengt. Het zorgt er immers voor dat Nederlanders zelf minder geld te besteden hebben. Dit geld kunnen ze nu niet uitgeven of sparen, wat direct ten koste gaat van banen en investeringen in bedrijven. Er vindt in feite

Een ander middel om de staatsschuld af te lossen is het drukken van geld. Historisch gezien hebben veel overheden die zich geconfronteerd zagen met een oplappende en grote staatsschuld zich altijd gekeerd tot de drukpers. Zo kon de overheid meteen aan geld komen om de schuld af te lossen. Het is tevens een veel minder impopulaire maatregel dan het direct heffen van belasting, omdat de schadelijke effecten grotendeels verborgen blijven totdat het te laat is. Helaas is dit ook zeer gevaarlijk. Het heeft namelijk een direct negatief effect op de welvaart van een samenleving, vaak zonder dat de burger het doorheeft. Met elk vers gedrukt bankbiljet worden immers de bankbiljetten die al in omloop zijn minder waard. Elke keer dat de centrale bank nieuw geld bijdrukt, pikt het in feite een beetje waarde van het geld dat iedere Nederlander op zijn bankrekening heeft staan of in zijn portemonnee heeft. Er zijn meer briefjes papier voor dezelfde hoeveelheid goederen. Prijzen gaan omhoog en iedere Nederlander ziet zich geconfronteerd met een lagere levensstandaard en minder welvaart.

Wat onze politici zich niet realiseren, is dat het op laten lopen van de staatsschuld zeer negatieve effecten heeft

is geen magische manier waarop de overheid aan haar geld kan komen, het kan enkel dat van burgers afpakken.

Er zijn enkele zeer schadelijke effecten van de staatsschuld, zowel toekomstig als effecten die nu al onze welvaart bedreigen. Echter de effecten worden het duidelijkst als de schuld moet worden terugbetaald.

een herverdeling van welvaart plaats, van de gewone bevolking van een land naar veelal grote financiële instellingen en banken die de staatsschuld financieren. Door roekeloos gedrag van politici heeft de gewone man zodoende minder geld om van te leven. We worden hier als samenleving armer van.

Met de komst van de Europese Centrale Bank (ECB) is het voor de Nederlandse overheid lastiger om direct geld bij te drukken, daar ze controle over haar eigen centrale bank is kwijtgeraakt. Toch is dit via de ECB gebeurd in bijvoorbeeld Griekenland. De ECB heeft jarenlang stukjes van de Griekse staatsschuld aangenomen van banken als onderpand, in ruil voor het uitgeven van een lening tegen het uiterst gunstige rentetarief van 1%. Dit houdt in feite in dat de ECB veel geld in omloop heeft gebracht om de Griekse staatsschuld te subsidiëren. Zo heeft dus elke Nederlander, middels inflatie, betaald voor de Griekse schuld.

Prijzen gaan omhoog en iedere Nederlander ziet zich geconfronteerd met een lagere levensstandaard en minder welvaart

Het is een pervers systeem dat op een geniepigere wijze iedere Nederlander – en iedere Europeaan – berooft van zijn of haar geld om overheidsschuld te betalen. Ditzelfde gebeurt met de Nederlandse staatsschuld.

De ECB illustreert in feite al een direct effect van het laten oplopen van de staatsschuld. Dit is de reden dat politici die menen dat de staatsschuld enkel een belasting is op toekomstige generaties de plank mis slaan. Het is iets dat Nederlanders vandaag de dag al in de portemonnee raakt.

De inflatie door de ECB is slechts één voorbeeld. Andere, wellicht meer zichtbare effecten doen zich voor. Het bekendste effect is de rente, die de staat jaarlijks moet afdragen over de schuld. Met het oplopen van de schuld wordt deze last jaarlijks hoger. Zo moet het Rijk dit jaar bijna 11.000.000.000 (11 mil-

jard) euro aan rente betalen. Dat bedrag wordt van productieve Nederlanders afgenomen en wordt in feite geconsumeerd. Ter illustratie, wat er mogelijk is als deze 11 miljard niet jaarlijks betaald hoefde te worden: het zou bijvoorbeeld betekenen dat de loonbelasting met 25% verminderd kan worden, of dat alle accijnzen op benzine, tabak en alcohol afgeschaft kunnen worden. Als roker, autorijder of student (of alledrie) kan je dus niet anders dan tegen de staatsschuld zijn!

Een ander direct negatief effect van de schuld is dat het geld onttrekt uit de private kapitaal-

markt. Oostenrijkse economen noemen dit het ‘*crowding out*’ effect. Andere, meer productieve investeringsdoeleinden worden uit de markt gedrukt. Het geld kan nu bijvoorbeeld niet worden geïnvesteerd in bijvoorbeeld een fabriek die betere en goedkopere producten kan maken. Dit is echter een effect dat niet direct zichtbaar is, en zodoende ook niet relevant voor onze politici. Ze verliezen immers geen stemmen van arbeiders in een fabriek die er niet komen gaat. Het gaat op de langere termijn echter wel ten koste van welvaart. Deze goedkope en betere producten zullen de consument nooit bereiken. Op korte termijn gaat dit echter ook ten koste van banen. Omdat deze denkbeeldige fabriek door het gedrag van onze politici nooit zal worden opgericht, zullen er ook geen werknemers worden aangenomen. De staatsschuld kost dus banen en kost ons op ter-

mijn een hele hoop welvaart. Het moge duidelijk zijn dat de huidige hoge staatsschuld een kwalijke zaak is die de Nederlandse welvaart de komende jaren in toegenomen mate bedreigt. Het levert indirecte effecten op zoals waarschijnlijk hogere belastingen en inflatie in de toekomst. Tevens zijn er directe effecten zoals de door de ECB gegenereerde inflatie, rentebetalingen, en het ‘*crowding out*’ effect. Deze effecten worden door alle Nederlandse politici en helaas ook de meeste burgers over het hoofd gezien en zijn de oorzaak van een groot verlies van welvaart van de inwoners van ons land. Zonder de staatsschuld zouden wij een stuk beter af zijn.

Er leeft onder Nederlandse politici geen enkel gevoel van noodzaak de schuld af te lossen. In tegenstelling tot in een land als Amerika, heerst er onder de Nederlandse bevolking een totaal gebrek aan ophef over de rap toegenomen staatsschuld. Politici scoren meer punten door zich druk te maken over de *Gerda*. Tot de Nederlandse burger zich zorgen gaat maken over de enorme schuld die hen financieel bedreigt, zullen politici hun gedrag niet veranderen. Het ziet er helaas naar uit dat in 2020 het probleem enkel groter geworden zal zijn. ■